

JAMES BROWN

**SAY IT LOUD
- I'M BLACK
AND I'M
PROUD**

**OP ZOEK
NAAR THE
GODFATHER
OF SOUL**

**JAMES
MCBRIDE**

**WINNAAR VAN THE
NATIONAL BOOK AWARD**

XANDER BIOGRAFIE

SOUL BROTHER NO. 1

Ook verschenen van James McBride bij Xander Uitgevers

Lievebeersvogel (2014)

James McBride

James Brown

Op zoek naar de
Godfather of Soul

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *Kill 'Em and Leave*
Oorspronkelijke uitgever: Spiegel & Grau
Vertaling: Robert Neugarten
Omslagontwerp: Studio Marlies Visser
Omslagbeeld: GAB Archive
Auteursfoto: Chia Messina
Zetwerk: ZetSpiegel, Best

Copyright © 2016 James McBride
Copyright © 2016 voor de Nederlandse taal:
Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2016

ISBN 978 94 0160 556 4 | NUR 320

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren. Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen, dan kunt u contact opnemen met de uitgever. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Opgedragen aan professor Logan en
wijlen zijn vrouw Bettye

‘Als je niet om de waarheid geeft, heb je niet het recht verdiend om muziek te spelen van welke soort dan ook.’

Professor Wendell Logan (24 november 1940 – 15 juni 2010), oprichter van de jazzafdeling van de Oberlin Conservatory of Music

Inhoud

- 13 **Voorwoord: Het zoemen** *Het boze zoemen van wat in het Amerikaanse Zuiden ongezegd blijft hangt als een grauwsluijer over Augusta, Georgia. Een land van grijnzen en knikken. Ongemarkeerde wegen. Plastic glimlachen en een waarschuwing: 'Pas goed op jezelf, jongeman.'*

Deel I. Aftellen

- 21 **Hoofdstuk 1: Huis van geheimen** *De alom aanwezige nalatenschap van James Brown, zijn belang voor de Amerikaanse en zwarte cultuur en de angst die haar voedde. 'Maak je school af, Dot-tay!'*
- 30 **Hoofdstuk 2: Gemopper en ophef** *Iedere verhalenverteller in de wereld plukt het laaghangende fruit van het Afrikaans-Amerikaanse leven, behalve de mensen die het daadwerkelijk leven. 'Ik verwacht zo ongeveer alles wat er over hem is geschreven,' zegt de zeventigjarige Emma Austin, die Brown meer dan veertig jaar heeft gekend. 'Ik kan al die onzin niet aanzien.'*
- 37 **Hoofdstuk 3: Bedrog op zijn Amerikaans** *Brown liet zijn fortuin na aan de armen, maar de rechtszaken rond zijn waardevolle nalatenschap zijn uitgedijd tot een giftige wolk die – jaren na zijn dood in 2006 – precies veroorzaakte wat hij had voorspeld. 'Een puin-*

hoop,' zei hij ooit tegen zijn manager. 'Meneer Bobbit, als ik sterf, wordt het een enorme puinhoop.'

Deel II. Spelen!

- 49 **Hoofdstuk 4: Dampen** *Een pakje Kools voor een verhaal en de dampen opsnuiven voor een versie van de waarheid. 'Ik ben creatief geweest met de waarheid.'*
- 58 **Hoofdstuk 5: Six Gaines** *De verwoesting van de geschiedenis van James Brown; de kinderen van twee zussen. 'Junior is zijn afkomst vergeten,' zei hij. 'En kijk eens wat hij ermee is opgeschoten. Hij is er niets mee opgeschoten.'*
- 68 **Hoofdstuk 6: Afscheid van het land** *De leden van de familie Gaines-Scott en duizenden andere zwarte pachtboeren, een verloren stam die uit Ellenton, South Carolina, moest verdwijnen. 'Iedereen moet dit gebied verlaten.'*
- 76 **Hoofdstuk 7: Bro** *James Brown ontmoet Leon Austin, zijn beste vriend. 'Je moet werken, Bra. Zo zijn we nu eenmaal.'*
- 93 **Hoofdstuk 8: Staand leven** *Velma Brown, de jonge James Brown en het verlies van Teddy. 'Teddy,' zegt ze rustig, 'was gewoon bezig zichzelf te vinden. Zoals jonge mensen doen.'*
- 108 **Hoofdstuk 9: De laatste Flame** *Nafloyd Scott op tournee met James Brown in het gesegregeerde Zuiden. 'Vlucht als je dit kan lezen, nikker. Zelfs als je het niet kan lezen: vlucht.'*
- 121 **Hoofdstuk 10: De eerwaarde** *Het creatieve samenwerkingsverband tussen James Brown en de eerwaarde Al Sharpton. 'Platspelen en wegwezen, eerwaarde. Platspelen en wegwezen.'*
- 139 **Hoofdstuk 11: De man van de centen** *David Cannon, de fiscus en financiële chaos. 'Pas er gewoon op, meneer Cannon. Gewoon op passen.'*

- 150 **Hoofdstuk 12: De aarde waarop hij loopt** *Alfred 'Pee Wee' Ellis en de creatieve krachten achter Soul Brother Number One. 'Voor de koning moet je een leger ronselen.'*
- 170 **Hoofdstuk 13: Meer geld** *De kosten van een nalatenschap en hoe David Cannon alles verloor. 'Nee, nee. Ik wil pas naar buiten en de hemel zien als ik vrij ben.'*
- 186 **Hoofdstuk 14: De Man van Honderd Dollar** *Charles Bobbit, de man van duizend gezichten, en de dood van James Brown.*
- 202 **Hoofdstuk 15: Dat vod dat niemand leest** *Journaliste Sue Summer en het geld dat niet aan arme kinderen is uitgekeerd. 'Als je me vraagt of ik veel bid,' zegt ze, 'dan is het antwoord ja.'*
- 214 **Hoofdstuk 16: Sis** *Miss Emma, Danny Ray, Michael Jackson, Bill Cosby, banen, geluk, en de tegenstrijdigheden in het hart van James Brown. 'Hij wilde altijd keurig zijn.'*

Deel III. Kappen!

- 229 **Hoofdstuk 17: Afscheid van de koning** *Michael Jackson komt op bezoek voor een persoonlijk afscheid. 'Waarom heeft hij een gouden kist?'*
- 239 **Hoofdstuk 18: De droom** *James Browns geheime oogappel. 'Golf,' zegt W. James Brown, 'is een eerlijk spel.'*
- 245 **Epiloog: Sister Lee** *Zullen ze zich hem herinneren?*
- 251 **Dankwoord**

Voorwoord

Het zoemen

Het standbeeld staat midden in het centrum van Augusta, Georgia. Met gebeven hoofd, want de oude man wilde nooit boven anderen uitsteken. Hij wilde een zijn met de mensen. Als je daar op een warme middag in augustus op een verlaten stuk straat vol goedkope winkels en oude theaters staat, mompel je tegen jezelf: 'Dit leren ze je dus niet op de school voor de journalistiek.' Dat je door het karkas van een verwoest, vernietigd leven loopt, een gebroken leven en het leven dat erachter ligt, en het leven daarachter; dat je je een weg moet banen door een doolhof van woeste advocaten die in de rij staan om zich tegoed te doen aan het karkas; dat je naar de verhalen luistert van failliete musici die over de hele wereld triomfen boekten om thuis te komen zonder een cent in hun zakken; om chocola te maken van de zogenaamde muziekkenners die zich iemands persoonlijke details en zijn geschiedenis hebben toegeëigend om zich te verrijken. Iedereen moet sjacheren in deze wereld. Maar ondertussen is de ster van de show zo dood als een pier en is zijn nalatenschap verbrokkelend en overal terechtgekomen, behalve op de plek die hij ervoor had gekozen.

James Brown, the Godfather of Soul en de grootste soulzanger die Amerika ooit voortbracht, liet het grootste gedeelte van zijn bezittingen, die volgens conservatieve schattingen zo'n honderd miljoen dollar belopen, na voor de scholing van arme kinderen in South Carolina en Georgia. Negen jaar na zijn dood op 25 december 2006 was er nog geen cent aan ook maar één arm kind uitgekeerd. Talloze miljoenen dollars waren verkwest door advocaten en politici die door de verschillende facties van zijn verwoeste familie op elkaar waren losgelaten.

Het is het droevige einde van een buitengewoon maar tragisch leven, al zou je denken dat iemand de integriteit zou hebben om het probleem op te lossen; de belangen van duizenden arme jongeren die geen goed onderwijs krijgen staan immers op het spel. Maar die kans is klein, want dat vereist dat we eerst James Brown moeten begrijpen. En dat is onmogelijk. Want om Brown te begrijpen moeten we onszelf begrijpen. En dat is alsof je een aspirientje geeft aan een baby met twee hoofden.

Het is heel merkwaardig. Ze dwepen met hem hier in Augusta, waar hij een groot deel van zijn leven woonde. Ze hebben een sport- en concertzaal naar hem vernoemd en een James Brown Day georganiseerd, alle vormen van eerbetoon. Maar in feite is er afgezien van dit rare standbeeld geen spoor van James Brown te bekennen. Je voelt hem hier niet. Hij is verdamp, het zoveelste tragische zwarte verhaal dat is verhandeld en nog eens verhandeld, precies zoals de slaven die ooit werden verkocht bij de Haunted Pillar, twee stratenblokken verwijderd van waar het standbeeld staat. Browns verhaal is tegen zware klappen bestand. Een alomvattend leven is het, tot de nok toe gevuld met goedkope spullen die geschikt zijn voor elke persmuskiet die op zoek is naar het equivalent van het verplichte gospelnummer dat je tegenwoordig in vrijwel elke Broadwaymusical te horen krijgt. Vreselijk verhaal, prima muziek. En iedereen is een kenner: een documentaire hier, een boek daar, een film met een groot budget, en allemaal geproduceerd door mensen die Brown hebben 'gekend' en 'van hem hielden'. Alsof dat mogelijk was. In feite maakt het niet uit of ze hem kenden of niet, of ze van hem hielden of een pesthekel aan hem hadden en hoopten dat iemand hem achter een pick-uptruck zou binden om zijn lichaam door de stad te sleuren. Want het ergste is al gebeurd. De man is overleden. Kassiewijle. Helemaal dood. Het kost nu niets meer om hem te eren. Hij is zoals John Coltrane of Charlie Parker of Louis Prima of al die tientallen andere zwarte artiesten wier muziek onsterfelijk werd terwijl de gemeenschappen waaruit ze voortkwamen bleven lijden. In feite is James Brown in Augusta vergeten. De stad valt uit elkaar, net als zijn nagedachtenis. Hij is geschiedenis. Veilig dood.

Maar in Barnwell County, net over de staatsgrens in South Carolina, waar Brown werd geboren en waar hij woonde toen hij stierf, bestaat er geen enkele onzekerheid over wie James Brown is. Daar is hij geen damp, maar een levende, ademende entiteit.

Er was vroeger een door zwarte mensen gerund restaurant in Allen

Street in het dorpje Barnwell, niet ver van de plek waar James Brown is geboren. Ze serveerden er soul food. Brooker's heette die tent. Elke keer als ik het dorp bezocht als ik weer op zoek ging naar het verhaal van James Brown of wat ervan over was, ging ik naar Brooker's om varkensvlees en grits en collard greens te eten en wat Miss Iola en haar zus Miss Perry Lee ook maar opdienden. Ik vond het heerlijk om het er in die tent rustig van te nemen. Ik zat aan een tafel naar de binnenkomende gasten te kijken – jong, oud, sommigen zo stil als bedwantsen, anderen spraakzaam en vriendelijk, een enkeling argwanend. Allerlei soorten mensen waren het: kleine ondernemers, plaatselijke werklieden, boeren, een begrafenisondernemer, kappers. Als ik vertrok, had ik altijd een glimlach op mijn gezicht en dan zei ik: 'Dat leren ze je ook niet op de school voor de journalistiek.' Dat je naar iemands geboortedorp moet gaan om de vreugde en de trots te boren. In Barnwell zijn ze gek op James Brown. Zijn gebroken leven zien ze niet. Ze geven geen zier om de advocaten, dat tuig onder aan de voedselketen dat zich verdrong om Brown te onteren, en om zijn kinderen, die vechten om de miljoenen die Brown niet aan hen naliet, maar aan de armen. Ze hebben in hun leven generatie na generatie genoeg van het kwaad gezien om een boek te vullen met nare verhalen. Dus waarom zou je er nog over praten? Lach en wees gelukkig in de Heer! James Brown stond aan de top toen hij stierf. Laat de blanken maar zeggen wat ze willen. Schrijf dat maar in dat aantekenboekje van je, jochie. Het laat ons koud. Wij weten wie James Brown was. Hij was een van ons. Hij slaapt nu bij de Heer. In goede handen! Neem nog een stuk taart.

Ze lachen en geven je een goed gevoel. Maar achter de lach en achter de taart en de joviale begroetingen en de tweede porties, achter de enorme borden kip en het hartelijke grinniken is er niets dan een stil zoemen. Je kunt het bijna horen als je je oor op tafel legt. Een schurend, knarsend geluid, een grommen, helemaal niet fijn om naar te luisteren. Er wordt niets gezegd, niets gezien. De zwarte mensen van South Carolina laten de blanken alleen een masker zien. Daar hebben ze generaties lang op geoefend. De glimlach gaat als een radiatorrooster voor hun gezicht uit. Als een blanke gast Brooker's betreedt, kijkt iedereen vrolijk. Ze knikken keurig als de blanke spreekt. Ze zeggen 'zeker, meneer' en 'nou en of' en lachen en maken grapjes en zeggen 'nou reken maar' en doen dodelijk joviaal. En je staat daar verbijsterd te wezen, want je hoort iets anders, je hoort dat zoemen, en je weet niet of het uit de tafel komt of van de onderkant van je voeten, of dat

het de snelheid is van alle geschiedenis die zich tussen die twee afspeelt, tussen zwart en wit op het moment waarop de blanke voor zijn collards betaalt met een handenbinder van een glimlach, omdat je de ruis kunt horen van de oorlog die nog altijd wordt uitgevochten. Die grote oorlog, die noorderlingen de Burgeroorlog noemen en zuiderlingen de Oorlog van de Noordelijke Agressie, en die recentere oorlog, de propagandaoorlog die voortkwam uit het feit dat de zwarte man in het Witte Huis ongeacht wat hij deed bepaalde mensen boos maakte. Het heeft allemaal met ras te maken. Dat weet iedereen. Ruimte om te ademen is er niet, dus je zit daar te stikken en kijkt over je bord collard greens naar die eenvoudige transactie, twee mensen die lachen en keuvelen terwijl ze door een kloof worden gescheiden en je kijkt verbijsterd toe met het gevoel dat je op een scheermes zit, in afwachting van het moment waarop een van die twee een wapen trekt en het hoofd van de ander aan flarden schiet. Het zoemen klinkt steeds harder en je denkt dat je gek wordt. Het wordt getransformeerd tot een vorm van elektriciteit die wordt opgebouwd tot het geen zoemen meer is maar een onzichtbare kakofonie van absolute woede en verontwaardiging die alleen zo nu en dan wordt onderbroken door een zwijgende blik, een verzwegen onderling begrip dat tussen jou en de andere zwarten wordt doorgegeven zoals het zwijgzame dollarbiljet dat van de hand van de blanke klant in Miss Iola's oude kassa verdwijnt, die zich dan met een stille klik sluit.

Als je wacht tot de blanke man vertrokken is en naar die ruimte vraagt, de ruimte tussen blank en zwart in South Carolina, zeggen de zwarten: 'Ach, dat stelt niets voor. Die-en-die is een vriend van me. Ik ken hem al veertig jaar. We kunnen hier allemaal goed met elkaar overweg.' Pas als ze 's avonds thuiskomen, als de lichten zijn gedoofd en ze naar de kerk zijn geweest en er niet meer wordt gezongen en de televisie is uitgezet en de wijn vloeit en de tongen loskomen, pas als ze veilig thuis zijn, in de schoot van hun familie, verandert de toon van wat er wordt gezegd. Dan is het zoemen geen zoemen meer maar een razende cycloon van woede, walging en een al vierhonderd jaar opgekropte bitterheid.

Er is hier geen enkele aanwijzing van James Brown, zeggen ze. Geen plek waar zijn geboorte in herinnering wordt geroepen, geen gebouw dat zijn naam draagt, geen school, geen bibliotheek, geen standbeeld, niets. En zelfs als ze wel iets naar hem noemen of hem herdenken, maakt het niet uit. Dan glimlachen ze er overdag over om het 's avonds zo hard te vervloeken dat het zich oprolt en als een slang wegkruipt. Er ligt zelfs geen

gedenkplaat op de plek waar hij is geboren, de grootste soulzanger die dit land ooit heeft gekend. Waarom zouden ze een gedenkplaat installeren? Ze baten hem. Er stond een bord bij de staatsgrens, maar dat is weggehaald na Browns laatste arrestatie. De blanken in deze staat vergeven hun eigen zonden in duizendvoud. Ze schrijven de geschiedenis naar eigen goeddunken. En als het allemaal voorbij is, zul je zien dat die beksen in hun driedelige pakken in de rechtszaal elke cent stelen die Mr. Brown ooit heeft verdiend. Arme lui zijn ongeacht hun huidskleur kansloos tegen die gasten. En als iemand hier ooit zo idioot zou zijn om over dit onderwerp de strijd met hen aan te gaan zullen ze hem zo hard aanpakken dat de pus uit zijn oren zal stromen.

Het werd me allemaal op niet mis te verstane wijze duidelijk toen ik op een bloedhete middag in Brooker's zat te dollen met Miss Perry Lee. Een kennis van me, de flink uit de kluiten gewassen Joe Louis Thomas, betrad het restaurant. Joe is een goed ogende kerel met een donkere huid die als professioneel worstelaar in New York heeft gewerkt. Maar hij werd het beu om voor een paar dollar opzettelijk te moeten verliezen, keerde terug naar Blackville, South Carolina, trouwde en zag twee van zijn drie kinderen naar de universiteit gaan. Een van hen, Joe Thomas, Jr., ging in 2014 voor het footballteam Green Bay Packers spelen. Toen ging Joe, eenenvijftig jaar oud, zelf ook naar South Carolina State University, waar hij aan atletiek deed en football speelde. In zijn jeugd had hij met zijn elf broers en zussen katoen geplukt op het veld van een blanke familie. Hij was het grootste deel van zijn leven als doof beschouwd. Zonder zijn buitengewone talent als footballspeler – als middelbaar scholier rende hij 40 yard in 4,35 seconde – hadden ze hem van school gestuurd. Toen Joe zeventien was, prikte een arts met een sonde in zijn oor en verwijderde een hoeveelheid katoen en vuil die zich al zijn hele leven had opgehoopt. Joe Thomas hoorde dingen die hij nog nooit had gehoord. En hij zag dingen die hij nog nooit had gezien.

Joe ging tegenover me zitten. Miss Perry Lee zei: 'Hé, Joe, je makker is terug.'

Joe keek me aan. 'Ben je nog aan dat boek bezig?' vroeg hij.

Ik zei ja en vertelde hem alles. Dat het lastig was om het hele verhaal te vertellen. Die vreselijke rechtszaak. Al die ruzies. Dat ik allerlei vragen had maar geen antwoorden. Dat ik alles tot op de bodem wilde uitzoeken. Bla bla.

Joe luisterde zwijgend. Hij had zijn vork, die terwijl ik sprak in de lucht

bing, ontspannen vast. Toen ik was uitgesproken, hing de vork nog altijd boven zijn bord met lever en collards.

‘Pas maar goed op jezelf,’ zei hij.

‘Ik heb niets misdaan,’ zei ik. ‘Het is maar een boek.’

Hij keek me aan, rustig en zwijgend. Hij wees met zijn vork op me en zei: ‘Ik zou maar goed op jezelf passen, jongeman.’

DEEL I

Aftellen

Hoofdstuk 1

Huis van geheimen

Toen ik in de jaren zestig opgroeide in St. Albans in Queens, New York, stond er in een prachtige straat niet ver van de onze een groot, intimiderend, zwart-grijs huis. Het huis lag aan de overkant van de spoorlijn naar Long Island, die mijn buurt in tweeën sneed. Ik woonde aan de arme kant: dicht op elkaar geperste, kleine, dodelijk vermoeid ogende huisjes met in sommige gevallen goed onderhouden gazons en bloemperken. Andere huizen, waaronder het onze, waren zwaar vervallen. De buurt huisvestte vooral zwarten uit de arbeidersklasse, mensen die in postkantoren en voor de vervoersdiensten werkten. Ze kwamen oorspronkelijk uit het Zuiden en waren uit de drukke smeerboel van Brooklyn, Harlem en the Bronx naar het relatief paradijselijke Queens verhuisd. Het was trots volk. We hadden iets van onszelf gemaakt en leefden de Amerikaanse Droom.

Maar het rijke leven speelde zich af aan de andere kant van de spoorlijn. Grote, luxeuze huizen met weelderige gazons, lange, glanzende Cadillacs die soepel door rustige, goed onderhouden straten reden. Een gigantische kerk, helemaal van glas, een mooi park en een glimmend, spiksplinternieuw Steak N Take-restaurant dat werd geleid door de Nation of Islam en vierentwintig uur per dag open was. Iedereen was doodsbang voor de Nation. Zelfs de wanhopigste junk zou het niet in zijn kop halen om bij de Steak N Take naar binnen te wandelen en een pistool te trekken. Hij zou het pand niet

levend verlaten. Veel van de moslims die in het restaurant werkten waren ex-gedetineerden, serieuze, ontspannen mannen met schone witte hemden en vlinderdasjes, die je waarschuwden voor de risico's van varkensvlees terwijl ze je alle *cheesesteaks* serveerden die je maar wilde. De zaken gingen daar goed. En dan had je nog de beroemdheden die in de buurt huizen hadden gekocht: Roy Campanella. Lena Horne. Count Basie. Ella Fitzgerald. Fats Waller. Milt Hinton. Allemaal sterren. Grote sterren.

Maar ze woonden niet in het grote, angstaanjagende huis op Murdock Avenue met over het puntdak kruipende takken, een heuse slotgracht die een aangelegd beekje kruiste, en in december een verlichte zwarte kerstman en een zwart dekzeil dat vanuit de voortuin als een wild kapsel naar buiten stak.

Geen van hen was James Brown.

We stonden vaak buiten dat huis te dromen, ik en mijn beste vriendje Billy Smith. Soms stonden we er met een hele groep, kinderen uit onze buurt, kinderen uit andere buurten. Een jochie uit het nabijgelegen Hollis, een zekere Al Sharpton, stond er soms ook, maar ik kende hem toen nog niet. Billy was van onze kant van de spoorlijn verhuisd naar een huis net om de hoek bij James Brown. 's Zomers stak ik vaak het spoor over, een gevaarlijke onderneming, om met hem rond te hangen. We brachten soms hele dagen door bij dat intimiderende, zwart-grijze, villa-achtige huis in de hoop dat de Godfather of Soul zich zou vertonen. Soms waren er andere vrienden van Billy bij: Beanie, Buckie, Pig, Marvin, Emmitt, en Roy Bennett, de zoon van de fantastische zanger Brooke Bennett, die tegenover Brown woonde. Overall vandaan kwamen ze, uit South Jamaica en Hollis en Far Rockaway. Jarenlang ging het gerucht dat de Godfather of Soul 's avonds zijn huis verliet, de hoek om liep naar het nabijgelegen Addisleigh Park en met jonge mensen ging zitten praten en hun geld gaf – briefjes van twintig en vijftig – als ze beloofden dat ze hun opleiding zouden afmaken.

We hingen rond in dat park en wachtten en wachtten. We wachtten maandenlang, de hele zomer, de hele winter, klaar om onze belofte te doen. Maar we kregen hem nooit te zien.

Ik kende niemand in mijn buurt die de grote man daadwerkelijk had ontmoet, totdat mijn elfjarige zus Dotty op een dag ademloos,

zwetend en schreeuwend ons huis binnenstormde. ‘O mijn God! O mijn God! Je zult het niet geloven! Ooo mijn God! Helen!’

Helen, de iets oudere zus die destijds Dotty’s goeroe was, kwam aanhollen, en de andere kinderen gingen allemaal om hen heen staan. Dotty had een paar minuten nodig om tot rust te komen. Uiteindelijk gooide ze haar verhaal eruit:

Zij en haar beste vriendin Shelly Cleveland waren na school net als talloze andere kinderen het spoor overgestoken om bij het huis van James Brown rond te hangen. Maar die middag hadden Dotty en Shelly besloten iets te doen waar nog nooit iemand uit onze buurt of uit New York en voor zover ik als achtjarige wist zelfs niemand uit de hele wereld ooit aan had gedacht.

Ze waren naar de voordeur gelopen en hadden aangeklopt.

Een blanke dienstmeid had opengedaan en gezegd: ‘Wat willen jullie?’

‘Kunnen we meneer Brown spreken?’ had Dotty gevraagd.

‘Een momentje,’ zei de dienstmeid. Ze verdween.

Een paar tellen later verscheen James Brown in hoogsteigen persoon bij de deur met twee blanke vrouwen, een aan elke arm, allebei gekleed in sixtieskleren compleet met *beebives*.

Dotty en Shelly vielen zowat flauw. De Godfather of Soul leek er wel schik in te hebben en begroette hen warm. ‘Hoe heet je?’ vroeg hij aan Dotty.

‘Dotty...’

‘Maak je school af, Dotty. Pak het slim aan.’ Hij schudde haar hand. Hij schudde Shelly’s hand. De twee meisjes sloegen op de vlucht.

We luisterden ademloos toe terwijl Dotty haar verhaal vertelde. We konden het amper geloven. Zelfs mijn moeder was onder de indruk. ‘Zie je nou?’ bitste ze. ‘Luister naar James Brown. Maak je school af.’ Maar het liet iedereen koud wat ze zei. Het was veel belangrijker dat James Brown het had gezegd! Dotty was de rijzende ster. Ze was altijd een enorme fan van Brown geweest, maar in een huis met twaalf kinderen waar eten schaars was en aandacht nog schaarser, waar het eigenaarschap van het nieuwste singletje van James Brown gelijkstond aan het bezit van de Heilige Graal, transformeerde Dotty van een ondergeschikte tot iemand met een speciale status. Ze was de ambassadeur van de roem, het uitverkoren lid van

de stam, de huurmoordenaar, het gewaardeerde maffialid. Een grote meid met een gouden ster op haar jasje.

Ze kon er maanden op teren. Op koude winteravonden, als er niets te eten was en we nergens naartoe konden en trouwens ook geen cent hadden om iets te doen, speelde ze het hele scenario nog even na in onze ijskoude woonkamer. ‘Hij is zo klein,’ verkondigde ze. ‘Hij is maar een klein mannetje.’ Dan sprong ze op, zwiepte haar haar achterover à la James Brown, stak haar kaak uit en krijste met een zuidelijk accent: ‘Maak je school af, Dot-tay! Pak het slim aan. Ha!’ En wij joelen! Bezoekers, burens en zelfs mijn norske stiefvader en de ernstige mensen uit de kerk vroegen haar het moment nog eens op te dissen, wat ze braaf deed door een gedetailleerd verslag te geven van hoe de Hardest Working Man in Show Business – Mr. Dynamite in hoogsteigen persoon – aan de deur van zijn huis was verschenen en haar het woord had verkondigd: ‘Maak je school af, Dot-tay!’ De sikkeneurige oude kerkmensen luisterden en knikten afgemeten om van hun goedkeuring blijk te geven. James Brown had gelijk. Maak je school af, Dotty, maak je school af.

Ik zag het allemaal in grimmige stilte aan. Mijn zuster was me verdorie te snel af geweest. Ze had de zwarte steen gekust. Ze had James Brown ontmoet. Ik bleef jarenlang jaloers.

Iedereen in dit leven, man of vrouw, heeft een liedje en als je boft, weet je nog welk het is. Dat liedje van je bruiloft, het liedje van je eerste liefde, het liedje van je jeugd. Voor Afrikaans-Amerikanen wordt het liedje van ons leven, het liedje van onze hele geschiedenis, belichaamd in het leven van James Brown.

Hij is een van de beroemdste Afrikaans-Amerikanen ter wereld en je zou hem de invloedrijkste Afrikaans-Amerikaanse artiest uit de popgeschiedenis kunnen noemen. Zijn foto hangt aan de muren van Afrikaanse huizen en hutten waar men niet eens weet wat hij voor de kost deed. Zijn invloed is merkbaar in West-Europa, het Midden- en het Verre Oosten. Zijn dansjes, zijn taal, zijn muziek, zijn stijl, zijn baanbrekende funk en zijn manier van spreken zijn net zo diep in het Amerikaanse bewustzijn verankerd als elke andere burgerrechten-leider of sportheld, met inbegrip van Muhammad Ali, Michael Jordan, Martin Luther King of Malcolm X. Ook valt er iets te zeggen

voor de stelling dat geen enkele Afrikaanse Amerikaan van de afgelopen drie eeuwen zo verkeerd begrepen is als Brown en dat niemands gedachtegoed zo totaal is verwrongen. Ik durf te beweren dat hij voor de Amerikaanse sociale geschiedenis net zo belangrijk en invloedrijk is geweest als Harriet Tubman of Frederick Douglass. Toen zijn begrafenisstoet in 2006 traag door Harlem trok, snelden mannen met het scheerschuim nog op hun kaken kapperszaken uit, hoefden kinderen niet naar school en huilden bejaarden in het openbaar. Vanaf het Apollo Theater stond een rij die vijf stratenblokken in beslag nam, duizenden mensen, van 125th Street tot aan 130th Street. In alle geledingen van zwart Amerika boog en knielde men. Michael Jackson, de King of Pop zelve, vloog voor de begrafenis naar Augusta, een kroningsplechtigheid waarbij de ene koning de kroon overgaf aan de andere. Zwarte Amerikanen hielden ook van Michael, maar hoewel hij een kind van het zwarte Amerika was – zo nu en dan in de steek gelaten, verlaten, weer in de armen gesloten, erin, eruit, zwart, blank, weet niet – was altijd duidelijk wat James Brown was. James Brown was onze ziel. Hij was zwart, daarover kon geen twijfel bestaan. Hij was trots, ook dat leed geen twijfel. Een man, zonder meer. Hij was echt en hij was grappig. Hij was de oom uit het Zuiden die in je huis verschijnt, dronken wordt, zijn gebit uit zijn mond haalt, je in aanwezigheid van je vrienden voor schut zet en gromt: ‘Maak je school af!’ En toch hou je van hem. En weet je dat hij van jou houdt.

Maar er is meer, en dit is het punt waarop het verhaal onoverzichtelijk wordt. In de loop van een carrière die ruim vijfenveertig jaar duurde, verkocht James Brown meer dan tweehonderd miljoen platen. Er verschenen 321 albums van hem, waarvan er zestien hits werden. Hij schreef 832 liedjes en verdiende vijfenveertig gouden platen. Hij bewerkstelligde een revolutie in de Amerikaanse muziek, hij was de eerste die jazz combineerde met populaire funk, de eerste artiest die een live-album opnam dat op nummer 1 kwam. Zijn invloed creëerde verschillende muzikale genres waarvoor *Billboard*, *Variety*, *Downbeat* en *Rolling Stone* tegenwoordig hitlijsten bijhouden, hij heeft samengewerkt met iedereen van Afrika Bambaataa, de grondlegger van de hiphop, en Pavarotti tot de baanbrekende jazzarrangeur Oliver Nelson. Zijn revolutionaire band bestond uit uitmuntende musici en zangers en behoort tot het beste wat het land op het gebied van de

populaire muziek heeft voortgebracht. Zijn optreden voorafgaande aan dat van The Rolling Stones tijdens het T.A.M.I.-concert in Santa Monica in 1964 was zo opwindend dat Keith Richards later toegaf dat het de slechtste beslissing uit de carrière van zijn band was geweest om na Brown te spelen. En toch heeft James Brown tijdens zijn leven nooit op de cover van *Rolling Stone* gestaan. De muzikwereld zag hem als een merkwaardig aanhangsel, een soort freak, een grote steen op de weg waar je niet omheen kon rijden, een clown, een zwart fenomeen. Hij was een supertalent. Een fantastisch danser. Een ongelooflijk schouwspel. Een giller. Een drugsverslaafde, een lastpak, niets dan haar en tanden. Een man die zich altijd problemen op de hals haalde. Hij was met geen pen te beschrijven.

De reden? Brown was een kind van een land dat zich verborgen houdt: het Amerikaanse Zuiden.

Geen enkele streek in de vs laat zich vergelijken met het Zuiden, er is geen plek die zich zo moeilijk laat begrijpen of in woorden vatten. Er is geen boek dat een kloppend beeld van de man kan geven omdat hij afkomstig is uit een land dat niemand kan verklaren, een land dat is gevormd door een geschiedenis van slavernij, onderdrukking en misverstanden, een land dat zichzelf definieert op een manier die zich onttrekt aan elke uitleg, aan elke betekenis die je eraan wilt opleggen. Het Zuiden is een raadsel, de loyale huisvrouw die nadat ze veertig jaar lang elke zondagmiddag heeft toegekeken terwijl haar echtgenoot languit op de bank naar football lag te kijken opeens uitroept: 'Ik heb je vader nooit ontmoet', een mes tevoorschijn haalt en het footballseizoen van haar vent voorgoed beëindigt. Wie de motieven achter zo'n daad wil doorgronden kan net zo goed proberen de zon aan te raken. Doe maar geen moeite. Brown valt niet te begrijpen als je niet begrijpt dat het land dat hem voortbracht een land van maskers is. Zowel de blanke als de zwarte mensen die je er tegenkomt, dragen maskers en meer maskers en maskers onder die maskers. Bedriegers zijn ze, die allerlei gedaanten kunnen aannemen, magiërs en kermisklanten die gewoon voor je ogen de metamorfose maken en veranderen in brave burgers, respectabele advocaten, beschaafde types uit de hogere sociale klassen, briljante academici, fantastische musici, mensen die geschiedenis schrijven en alles-komt-goed-dubbelgangers van Maya Angelou. Maar alles komt helemaal

niet goed. Dit land van schijn en bedrog brengt buitengewoon getalenteerde en populaire mensen voort, waarvan Oprah Winfrey een lichtend voorbeeld is. Het wordt bevolkt door een legioen van geesten die er met dezelfde vasthoudendheid en elektrische kracht over waken die ervoor zorgden dat een klein groepje arme, blanke soldaten 150 jaar geleden tijdens de Burgeroorlog het leger van de Noordelijke Unie verrot schopte hoewel ze in de minderheid waren en veel slechter bewapend.

Het Zuiden had de oorlog bijna gewonnen en had dat misschien ook moeten doen, want Amerikaanse zuiderlingen kunnen met ongevenaarde genialiteit toneelspelen en doen alsof. Ze belemmeren beleefd en eerbiedig je uitzicht zonder iets te tonen van de kracht die in hen schuilt. Ze zijn kameleons die met de nodige ironie het volkslied van de Confederatie fluiten en zich dommer en onhandiger voordoen dan ze zijn. Maar achter dat laagje nonchalance, achter de buigingen en de voorgewende verlegenheid en de chocolade-crèmekoekjes en de sigaretten en de kletspraat over het footballteam van de universiteit van Alabama en het jammeren over de Heer gaat een onzichtbare hand schuil, een krampachtig dichtgeknepen, geladen vuist die zich voorbereidt om een oplawaai van jewelste uit te delen. Je kunt maar beter voor die hand wegduiken als je geen zin hebt om de rest van je leven al je maaltijden door een rietje naar binnen te zuigen.

Niemand is zich beter bewust van de kracht van de Amerikaanse zuiderlingen dan de zwarte mensen die zich onder hen begeven. Er is een oud slavengezegde: 'Ga hierheen, ga daarheen, doe niets.' De afstammelingen van de slaven hebben dat advies tot een kunstvorm verheven. Ze doen wat moet worden gedaan en zeggen wat moet worden gezegd en vertrekken dan om te ontkomen aan de woede van de blanken die, zo weten ze, op enig moment als regendruppels over hen heen zal vallen. Brown, die als zoon van gescheiden ouders opgroeide en nog voor zijn achttiende verjaardag drie jaar doorbracht in een jeugdgevangenis, was bedreven in het ontlopen van de woede van de blanken. Hij had jarenlang kunnen oefenen en kon zich afsluiten, opsluiten, inhouden, gedeisd en op de vlakte houden, spiegels in kamers plaatsen en dubbele bodems aanbrengen om iedereen die nieuwsgierig was naar zijn innerlijke ziel in de val te lokken. Hij deed hetzelfde met geld. Al vanaf het moment waarop hij als klein jochie

zijn eigen knuppel en bal had gekocht met geld dat hij had verdiend door te dansen voor en de schoenen te poetsen van de zwarte soldaten in het nabijgelegen Fort Gordon hield Brown zijn geld bij zich. Toen hij een ster werd, had hij een geheime geldkamer in zijn huis. Hij verborg geld in afgelegen hotelkamers en sleepte tienduizenden en soms zelfs honderdduizenden dollars mee in een koffer en in zijn portemonnee bewaarde hij gerafelde cheques. Hij wist altijd waar de achterdeur was, had een snelle vluchtroute, een manier om weg te komen, want achter de dichtgespijkerde ramen van zijn leven werd de Godfather geplaagd door de overweldigende angst om niets te hebben, een angst die hem kon verzwelgen en in bizar gedrag resulteerde. Ik vroeg eens aan zijn persoonlijk manager Charles Bobbit, die Brown eenenveertig jaar lang beter had gekend dan wie dan ook, wat Brown diep in zijn hart voor blanken voelde.

Bobbit zweeg even, keek naar zijn handen en zei simpelweg: ‘Angst.’

Angst – de wetenschap dat een enkele misstap terwijl je door het labrynt van de werkelijkheid van blanken dwaalt je naar huis kon sturen met het tempo van een uit een kanon geschoten circusartiest – is het kryptoniet onder het bed van iedere succesvolle zwarte artiest, van Bert Williams, de radioster uit de jaren twintig, tot Jay-Z. Als je geen stralingsvrije kamer weet te vinden om voor je paniek te vluchten en de giftige straling te ontlopen, neemt die angst je leven over. Daarom lijken Miles Davis en James Brown, die allebei de reputatie hadden sacherijngig en bizar te zijn, zo sterk op elkaar. Van een afstand bewonderden ze elkaar over en weer. Mensen die hen hebben gekend, komen met vergelijkbare beschrijvingen: hard vanbuiten, maar achter het kijkglasje gevoelige, aardige, loyale, trotse en getroebleerde zielen die heel erg hun best deden om de pijn buiten te sluiten en allerlei trucs, vingervlugheid en rookgordijnen gebruikten om iedereen te laten geloven dat ze ‘cool’ waren terwijl die coolheid ze in feite levend opat. Het was een dagtaak om de pijn op afstand te houden en Brown had daar meer werk aan dan alle zwarte sterren voor en na hem. ‘Je leerde James Brown niet kennen,’ zegt zijn advocaat Buddy Dallas, ‘want hij wilde niet gekend worden. Ik heb vierentwintig jaar met hem samengewerkt en ik heb nooit iemand gekend die meer zijn best deed om ervoor te zorgen dat niemand wist wie hij was.’

Ik rij nog altijd weleens langs dat oude huis in Queens. Ik heb geen idee wie er nu woont. Het schijnt dat het voor Brown vier eigenaars heeft gehad. Een van die mensen zou Cootie Williams zijn geweest, de trompettist uit het orkest van Duke Ellington. Al die mensen, zo is me verteld, zijn dat huis kwijtgeraakt. Tot Brown het in zijn bezit kreeg. James Brown verloor het huis niet, hij was er tien jaar de eigenaar van en heeft het toen met winst verkocht. Dat was in 1968, drie jaar nadat hij mijn zus Dotty's hand had geschud.

Jarenlang was dat huis een mysterie voor me. Jarenlang wilde ik dat huis in om te weten wat daar gebeurde. Nu wil ik het niet meer weten. Want ik weet het al.